بۆچی بلاک ڕۆک، جەی پی مۆرگان و گۆڵدمان لە کاتی شەڕی بازرگانی ترەمپدا 1.4 تریلۆن دۆلاریان گواستەوە بۆ چین؟

وەرگێڕانی لە ئینگلیزییەوە: نەوزاد مدحەت (گۆران عەبدوڵڵا)

لە ساڵانی ٢٠١٨ بۆ ٢٠٢٠، جەنگی بازرگانی ترەمپ لەگەڵ چین گەشتە ترۆپکی خۆی. دانانی باج لەسەر سەدان ملیار دۆلار کاڵای چینی. سەردێڕی میدیاکان هاواری راوەستانەوەیان دەکرد بەڕووی پەکینگ دا. هەردوو پارتەکە بە توندی وتاریان دەدا دەربارەی گەڕاندنەوەی کارەکان بۆ ناو ئەمریکا. هەموو دامەزراوە سیاسییەکان یەکگرتوو بوون لە وتنی: "ئێمە لە کۆتاییدا دەجەنگین دژی چین." لە هەمان ئەو ساڵانەدا، بڵاک ڕۆک، جەی پی مۆرگان، گۆڵدمان ساکس، و باقی وال ستریت بە نهێنی ١.٤ تریلیۆن دۆلاریان گواستەوە بۆ بازاڕەکانی چین. نەک ١٠٥ ملیار، ١.٤ تریلیۆن کە ساڵی ٢٠٢٠ لە لووتکەی جەنگی بازرگانیدا بوون.

ئێستا، لەوانەیە پێت وابێت ئەمە هەڵەیەک بووە یان کاتێکی خراپ. لەوانەیە وال ستریت غافڵگیر بووبێت بە سیاسەتەکان، ڕاست یان هەڵە ئەمە پێشبینیکراوترین جووڵە بوو لە مێژووی دارایی نوێدا. چونکە شێوازێک هەیە، شێوازێک کە زیاتر لە ٣٠٠ ساڵە دووبارە دەبێتەوە. نەخشێک ئەوەندە جێی متمانەیە، ئەوەندە وردە لە ڕووی بیرکارییەوە کە کاتێک دەیبینیت، تەواوی چیرۆکی ئەوەی کە لە ئێستادا بەسەر دەسەڵاتی ئابووری ئەمریکادا دێت، وەک بلوری ڕوون دەبێتەوە.

ئێمە لە قۆناغی سێیەمداین لە چوار قۆناغ. سیستەمی دارایی جیهانی هەڕەمەکی و بێسەرەوبەرە نییە. بە شێوەیەکی میکانیکی بە چوار قۆناغ کار دەکات کە هەموو دراوێکی یەدەگی لە مێژووی تۆمارکراودا وێران کردووە.

قۆناغی یەکەم، ئلیتی دارایی مۆنۆپۆڵی چاپکردنی پارە دەکات لە ڕێگەی بانکی ناوەندییەوە.

قۆناغی دووەم، ئەم مۆنۆپۆلییە بەکار دەهێنن بۆ دانی قەرز بە دەوڵەت. هەموو شتێک باش دەردەکەوێت. ئابووری گەشە دەکات،

ئیمپراتۆرییەت گەورە دەبێت. هەموو کەس پێی وایە کە ئەمجارە لە کێشەکە گەشتوون کە چۆن چارەسەر دەکرێت.
قۆناغی سێیەم، سیستەمەکە زۆر درێژ دەبێتەوە. دراو دەست دەکات بە لەدەستدانی بەها. حکومەت کۆنتڕۆڵ لەدەستدەدات، درزەکان گەورەتر دەردەکەون.
قۆناغی چووارەم: ئەمە بەشێکی گرنگە، هەموو ئەو کەسانەی ئەم سیستەمەیان دامەزراند پارەکەیان دەگوازنەوە بۆ هێزێکی نوێی تازە گەشەکردوو پێش ئەوەی ڕووخانەکە ئاشکرا بێت بۆ هەموو کەس. دانیشتووانی وڵاتیش لەگەڵ کاغەزە بێنرخەکاندا لە ماڵەکانی خۆیاندا دەمێننەوە.

ئەمەمان لە بەریتانیا، ئەڵمانیا و ئەمریکا بینیوە دوای ١٩٧١ و ئێستاش وا ڕوو دەدات.
کاتێک وال ستریت پارە دەڕژێنێتە چین، لە هەمان کاتدا واشنتن شانەی تووندبونەوە لەگەڵ پەکین نمایش دەکات.
کاتێک بەریتانیا لە جەنگدا بوو لەگەڵ فەڕەنسا، پارەی تەواو ببوو. پیاوێک بە ناوی ویلیام پاتەرسەن -William Patterson- چارەسەرێکی زیرەکانەی دەهێنێتە پێش. دروستکردنی بانکی ئینگلتەرا. ڕێککەوتنەکە وایە بانکەکە ١.٢ ملیۆن پاوەند قەرز دەداتە حکومەت بە ڕێژەی ٨٪ سوو. بەڵام زیرەکی ڕاستەقینەکە ئەوە نییە چۆن کار دەکات. حکومەت قەرز دروست دەکات. بانکەکە ئەو قەرزە دەگۆڕێت بە پارە کە لە ئابووریدا دەسوڕێتەوە و بەشداربووانی دەوڵەمەند لە بانکەکە، قازانجەکانیان کۆدەکەنەوە لەسەر هەموو دابینکردنی پارەی نەتەوەکە. قۆناغی یەکەم تەواو بوو.

لە ماوەی چوار ساڵدا، قەرزی نەتەوەیی بەریتانیا لە 1.2 ملیۆن بۆ 16 ملیۆن چووەسەر. تا ساڵی ١٨١٥، دوای داراییکردنی جەنگەکانی ناپلیۆن بە ڕێگەی چاپکردنی پارەی بەردەوام پشتگیریکراو بە قەرزی حکومەت، قەرزەکە دەگاتە 885 ملیۆن. قەرزدەرەکان نەک تەنها قازانجیان کرد، بەڵکو خاوەندارێتی لەحکومەتی بەریتانیش دەکەن.
قۆناغی دووەم دەست پێ دەکات، بەریتانیا دەستبەجێ گەورەترین هێزی دەریایی جیهان دروست دەکات، نیوەی جیهان کۆلۆنی دەکات. پاوەند دەبێتە دراوی یەدەگی جیهانی. بازرگانی نێودەوڵەتی بە پاوەندی بەریتانی کار دەکات. حکومەتە بیانییەکان پاوەند وەک یەدەگ دەگرن. هەموو شتێک وەک ئەوەیە ڕانەوەستێت. بەریتانیا لە لووتکەی جیهاندایە.

بەڵام ئەوەی زۆر کەس نەیزانن ئەوەیە کە لە نیوەی ١٨٠٠ەکان،

درزەکان دەردەکەون. بەرھەمھێنانی پیشەسازی بەریتانی لە لووتکەی خۆیدا دەست دەکات بە دابەزین بەرامبەر بە ئەڵمانیا و ئەمریکا. تەچووی پاراستنی ئیمپراتۆریەتی جیھانی زۆر زیاتر بوو لەوەی بەریتانیا بتوانێت بیپارێزێت. قەرزەکان زیاتردەبن. لێرەدا شتەکان سەرنجڕاکێش دەبن. ھەمان دامەزراوە داراییەکان کە سیستەمی بەریتانیایان دروست کردبوو دەست دەکەن بە گواستنەوەی پارەکانیان بۆ ئەمریکا. سەرمایەی بەریتانی دەڕژێتە بوارە جیاوزەکانی پیشەسازی ئەمریکاوە وەکوو: ڕێگەی ئاسنین، پۆڵا و چەندین پیشەسازی تر. ڕۆتشیلدەکان- Rothschilds- سەرمایەیەکی زۆر دەخەنە خزمەت گەشەکردنی پیشەسازی ئەمریکاوە. کاتێک بەریتانیا لە١٩٣١بە فەرمی واز لە ستانداردی زێڕ دەھێنێت، کاتێک پاوەند ڕووخا وەک دراوی یەدەگ، دروستکەرەکان پێشتر ھەمان سیستەمیان لە نیویۆرک دروست کردبووەوە. پارەکەیان گواستبووەوە پێش ڕووخانەکە.
قۆناغی چوارەم بە تەواوی جێبەجێ کرا.

نمونەی دووەم
دوای جەنگی جیھانی یەکەم پەیمانی ڤەرسای ئەڵمانیای بە ١٣٢ ملیار مارکی زێڕ قەرزاربارکرد بە ھێزی ھاوپەیمانان. حکومەتی ڤایمار- -Vhimar ڕووبەڕووی دوو بژاردە دەبێتەوە. باجەکان بەرز بکاتەوە بە پارەدان یان پارە چاپ بکات. ئەوان چاپخانە ھەڵدەبژێرن. بانکی ڕایخ، بانکی ناوەندی ئەڵمانیا، دەست دەکات بە دراویکردنی قەرزی حکومەت، پارەدانی کرێکارە مانگرتووەکان، داراییکردنی بەرنامە کۆمەڵایەتییەکان، پاراستنی ھاوپەیمانی سیاسی. کاتێک فەڕەنسا و بەلجیکا لە کانوونی دووەمی ١٩٢٣ ناوچەی روھەر-RUHR-ی پیشەسازی داگیر دەکەن بە گرتنی خەڵوز و زۆرکردن بە پارەدان، وەڵامی ئەڵمانیا، پارەدان بوو بە کرێکارەکانی ڕووھەر بە مانگرتن. پارەدانیان بە پارەی چاپکراو. چاپکردنی پارە بە شێوەیەکی سەیر زیاد دەبێت.
ئایاری ١٩٢٣، 8.6 ملیار مارک. حوزەیران، 17 ملیار. ئاب، 669 ملیار. تشرینی دووەم 400 کوینتیلیۆن. تا تشرینی دووەمی ١٩٢٣، یەک دۆلاری ئەمریکی 4.2 تریلیۆن مارکی ئەڵمانی دەکرێت. عەرەبانەیەک پارە ڕۆژنامەیەک ناکڕێت. کرێکارەکان بە کاتژمێر پارە وەردەگرن چونکە مووچەکەیان لە کاتی شیفتەکەیان بێنرخ دەبێت. نرخەکان لە ماوەی کاتژمێرەکانی کارکردندا سەردەکەون. چینی ناوەڕاست تەواو دەسدرێتەوە. پاشەکەوتەکان لە شەوێکدا دەبن بە ھەڵم.

ڕودۆلف ھاڤەنشتاین- Rudolph Havenstein -، سەرۆکی بانکی ڕایخ، بە

ئەنقەست دراوی بیانی بە مارک دەکڕی بە هەر نرخێک بووایە بە بێ گوێدانە هەڵاوسان. حکومەتەکە دەیوت ئەمە پێویستە بۆ پارەدانی تاوانبارکردنەکان. ڕاوێژکارە بەریتانی و فەڕەنسییەکان دەیانووت ئەمە وێرانکردنێکی ئەنقەستییە بۆ دراو. تۆمارەکانی دواتر پشتڕاستیان کردەوە. هەڵاوسانی زۆر سوودبەخش بوو. . قەرزەکانی شەڕی ناوخۆی نەهێشت. چینی ناوەڕاستی سیاسی نەویستراوی وێران کرد. کاتێک قەیرانەکە بەلووتکەی خۆی گەیشت، کاتێک ئەڵمانیا مارکی کرێی- Rentenmark لە تشرینی دووەمی ١٩٢٣ داهێنا بۆ ڕاگرتنی ئەو داچۆڕانە دراوییە، چارەسەرەکە پێویستی بە قەرزەکانی ئەمریکی هەبوو.

پلانی داوەس- Dawes- لە ١٩٢٤ وال ستریتی هێنایە ئەڵمانیا بۆ ڕێکخستنەوەی هەموو شتێک. پارەی ئەمریکی لە کۆتایی ١٩٢٠ەکاندا ڕژایە ئەڵمانیاوە. بانکە ئەمریکی و کۆمپانیاکان پێشوازییەکی بێوێنەیان لێکرا. کاتێک دوواتر ئەو سیستەمە لە سەرەتای ١٩٣٠ەکان ڕووخا، کە مەرجەکانی دروست کرد بۆ هێنانە سەرکاری نازییەکان.
هەمان دامەزراوە داراییە ئەمریکییەکان پێشتر ئاماده بوون بۆ قۆناغی داهاتوو. هەمان شێواز، سەدەی جیاواز. بانکی ناوەندی قەرز دەدات بە حکومەت. سیستەم بە هەڵاوسان گەشە دەکات، بەهای دراو هاڕەدەکات، سەرمایەی بیانی لە قەیراندا ڕێک دەخاتەوە، پاشان دەرچوون پێش کارەساتی سیاسی.

نمونەی سێیەم، ئەوەی سیستەمی ئەمڕۆی دروست کرد. لە کۆنفرانسی برێتۆن وودز، نیو هامپشایر. نوێنەرانی ٤٤ نەتەوە سیستەمێکی نوێی پارەیی دروست دەکەن. دۆلاری ئەمریکی بە زێڕ پێوەر دەکرێت بە ٣٥ دۆلار بۆ ئۆنسێک. هەموو دراوی تر بە دۆلار پێوەر دەکرێت. بانکە ناوەندییە بیانییەکان دەتوانن دۆلارەکانیان بگۆڕنەوە بۆ زێڕی ڕاستیقینە بەو ڕێژە جێگیرە. دۆلار دەبێتە دراوی یەدەگی جیهانی پشتگیرکراو بە گەورەترین یەدەگی زێڕ لە مێژوودا لە فۆرت نۆکس- Fort Knox -. بۆ دوو دەیە، کار دەکات.
ئەوروپا و ژاپۆن دووبارە دروست دەبنەوە. دۆلار لە جیهاندا دەسوڕێتەوە. سەرکردایەتی ئابووری ئەمریکی تەواوە. بەڵام دوواتر ئەمریکا دەست دەکات بە بەکارهێنانی توانای چاپکردنی دراوی یەدەگ بۆ دارایی‌کردنی جەنگی ڤێتنام. بەرنامەکانی کۆمەڵگەی گەورە، دروستکردنی سەربازی لە جەنگی سارد، هەمووی بە بێ بەرزکردنەوەی باجەکان. بانکی فیدراڵی دابینکردنی پارە گەشە دەکات. ڕێژەی سوو نزم دەمێنێتەوە. ئابووری بەردەوام گەشە دەکات. دۆلار دەڕژێتە

بانکە ناوەندییە بیانییەکانەوە، ئەمریکا توانا بازرگانەکانی گەورەتر و گەورەتر دەکات.

تا ١٩٧١، زۆر زیاتر دۆلار لە سوەدایە لەوەی ئەمریکا زێڕی هەیە بۆ پشتگیریکردنیان. فەڕەنسا دەبینێت چی ڕوو دەدات. لە سەردەمی سەرۆک شارل دەگۆل -Charles de Gaul-، دەست دەکەن بە داواکردنی زێڕ بۆ دۆلارەکانیان. لە ئابی ١٩٧١، سەرۆک جۆرج پۆمپیدو -George Pompidou- کەشتی جەنگییەک دەنێرێت بۆ نیویۆرک بۆ کۆکردنەوەی زێڕی فەڕەنسی. سویسرا لە ٩ی ئاب سیستەمەکە جێدەهێڵێت. لە ١١ی ئاب، بەریتانیا داوای ٣ ملیار دۆلار زێڕ دەکات کە لە فۆرت نۆکس بگوازرێتەوە بۆ نیویۆرک. پۆڵ ڤۆلکەر -Paul Vulkar-، ئەو کاتە جێگری وەزیری گەنجینە دەبێت، دواتر وتی کاتێک بەریتانیا، ئەو وڵاتەی کە سیستەمەکەی لەگەڵ ئەمریکا دامەزراند و جەنگی کرد بۆ پاراستنی دراوەکەی خۆی، دەستی کرد بە بردنی زێڕ بۆ دۆلارەکان، هەموو کەس زانیتی کۆتایی هاتووە. تا ١٥ی ئاب، تەنها ١٠,٠٠٠ تەن مەتریک زێڕ لە یەدەگەکانی ئەمریکادا مایەوە.
١٥ی ئابی ١٩٧١، شەوی یەکشەممە، نیکسۆن دێتەسەر تەلەفزیۆن و ڕادەگەیەنێت ئەمریکا بە شێوەیەکی کاتی گۆڕینەوەی دۆلار بە زێڕ ڕادەگرێت. پەنجەرەی زێڕ دادەخرێت. ئەو ڕێکارە کاتییە تا ئەمڕۆش بەردەوامە. سیستەمی برێتۆن وودز -Brettonwood- ڕووخا. تا ئازاری ١٩٧٣جیهان گواستییەوە بۆ بازاڕی نرخی ئاڵوگۆڕی گۆڕاو واتە بەهاکەی بە پێی دابینکردن و داواکاری بازاڕی ئاڵوگۆڕی دراوی بیانی دیاری دەکرێت، دۆلار دەبێتە دراوی تەواو کاغەزی، هێزی پشتی هیچ نییە جگە لە بەڵێنی حکومەت و هێزی سەربازی ئەمریکی لە بازاڕەکانی نەوتی جیهانی.

لەو ڕۆژەوە، دۆلار زیاتر لە ٩٨٪ی نرخی لەدەست دا بەرامبەر زێڕ. لە ١٩٧١، زێڕ ٣٥ دۆلار بوو بۆ ئۆنسێک. ئەمڕۆ، زیاتر لە ٣,٠٠٠ دۆلارە. هەمان شێواز، درێژەدان بە سیستەم، لەدەستدانی دیسیپلینی پارەیی، بێنرخکردنی بەهای دراو.

ئێستا بەراوردی بکە بەم دۆخەی ئێستا ڕوو دەدات. ٦ی تەمموزی ٢٠١٨، ترەمپ یەکەم باجەکان دادەنێت لەسەر کاڵای چینی. ٣٤ ملیار دۆلار. جەنگی بازرگانی بە فەرمی دەست پێ دەکات. ئەمریکا لە کۆتایدا ڕووبەڕووی چین دەبێتەوە، هاوسەنگی بازرگانی دەکاتەوە، بەرهەمهێنان دەگەڕێنێتەوە. هەردوو پارت پشتیوانی دەکەن. دامەزراوەکە یەکگرتووە. بەڵام ٦ی تەمموزی ٢٠١٨ بە هۆکارێکی تر گرنگە. تەنها یەک مانگ دوای ١ی حوزەیرانی ٢٠١٨، ئەو ڕۆژەی کە

کۆمپانیای MSCI کە کۆنترۆڵی پێوەرەکانی وەبەرهێنانی جیهانی دەکات، بە فەرمی دەستیکردووە بە خستنەڕووی کۆمپانیای AShares ی چینی لە پێوەرەکانی بازاڕە تازەپێگەیشتووەکانیدا. بیر لەوە بکەرەوە کە ئەمە مانای چییە، کاتێک MSCI بازاڕێک لە پێوەرەکانیدا دەخاتە ڕوو، ئەو وەبەرهێنەرە دامەزراوەییانەی کە بەدواداچوون بە ئەو پێوەرانە دەکەن، دەبێت پارە بخەنە ناو ئەو بازاڕانەوە.. سندووقەکانی خانەنشینی، سەرمایە سیادەکانی دەوڵەت، سەرمایە پێ بەخشکراوەکانی زانکۆکان، کۆمپانیاکانی بیمە، تریلیۆنەها دۆلار تەنها بەو ڕێڕەوەدا دەڕۆن. کێشی چین بە پێوەری بازاڕە نوێکانی MSCI لە نزیکەی سفرەوە گەیشتە ٤٣٪ تا تشرینی یەکەمی ٢٠٢٠. لە هەمان ماوەی ٢٠١٨ بۆ ٢٠٢٠، وەبەرهێنانی خەزێنەی ئەمریکی لە چین گەیشتە ١.٤ تریلیۆن.
بەاک یەک کارەکانی چینی گەشە پێدا لەم ماوەیەدا. جەی پی مۆرگان پەسەندی وەرگرت بە خاوەندارێتی کاری زۆرتر لە چین. گۆڵدمان ساکس بەشی خۆی لە هاوبەشی چینی زیاد کرد. ئەمانە لە ئاکامی کاری هەڵەوە نین. ئەمانە هەمان دامەزراوەی دامەزراوەیین کە لە بەریتانیا، لە ئەڵمانیا، لە ئەمریکای دوای جەنگ کارایان کرد و ئەستا قۆناغی ٤ جێبەجێ دەکەن.

با بەکسەکان بپشکنین. قەرزی نەتەوەیی ئەمریکا ٣٦ تریلیۆن، ڕێژەی قەرز بۆ GDP ٩٨٪. بیلانسی بانکی فیدراڵی لە ژێر ١ تریلیۆن بوو لە ٢٠٠٨. لە کۆڤید تەقیتەوە بۆ ٩ تریلیۆن. هێشتا زیاتر لە ٧ تریلیۆن ئەمەیە. هەمان میکانیزم وەک هەمیشە. بانکی ناوەندی قەرزی حکومەت دراو دەکات. حکومەت زۆر زیاتر خەرج دەکات لەوەی باجەکان دەتوانن دابینی بکەن. دابینکردنی دراو زۆر زیاتر گەشە دەکات لە توانای بەرهەمهێنەری ئابووری، دامەزراوە داراییەکان کە ئەم پرۆسەیە بەڕێوە دەبەن دەست دەکەن بە گواستنەوەی سەرمایە بۆ ناوەندی هێزی داهاتوو.

قۆناغی یەکەم، یەدەگی فیدراڵی لە ساڵی ١٩١٣ دامەزرا، قەرزکاری لەسەر دروستکردنی پارە.
قۆناغی دووەم، دەیەها ساڵ دراویکردنی قەرز، داراییکردنی جەنگەکان و بەرنامە جیهانیەکان. قۆناغی سێیەم، هەڵئاوسانی سیستەمی مالی بە ڕێژەی ٩٨٪ی لەکەی بەرهەمی ناوخۆیی و شەوانی بەهای دراو.
قۆناغی چوارەم، دامەزراوە داراییەکان سەرمایە دەگوازنەوە بۆ چین لە کاتێکدا واشنگتۆن شانە دەکات.
ئەمە ئەستا لەم قۆناغەداین.

ئەم شێوازە گوێ بە هەڵبژاردنە سیاسییەکانت نادات. گوێ بەوە نادات کە باوەڕت بە ئەمریکییەتی نا ئاسایی هەیە یان نا. گوێ لە تەکنۆلۆژیا ڕزگارکردنمان یان تیۆری پارەیی نوێ یان هەر چوارچێوەیەکی زیرەکانەی تر نادات کە بۆ ڕوونکردنەوەی ئەم جارە جیاوازە دروست کراوە.
ئەم جارە جیاواز نییە، میکانیزمەکە ماتماتیکییە. کاتێک سیستەمێکی دارایی لەسەر دروستکردنی قەرز دامەزراوە، کاتێک ئەو دامەزراوەیەی پارە دروست دەکات جیاوازە، بەڵام پەیوەستە بە باج کۆکردنەوە.
کاتێک سیستەمەکە گەشە دەکات لە دەرەوەی توانای بەرهەمهێنەر، دراو بێنرخ دەبێت. کاتێک دراوەکەی بێنرخ دەبێت دراوی یەدەگی جیهانییە، دروستکەرەکانی ئەو سیستەمە سەرمایەکەیان دەگوازنەوە پێش تەواوبوونی ڕووخانەکە.

ئەوەی کەسەکان لەدەستی دەدەن ئەوەیە کە جەنگی بازرگانی شانۆ بوو بۆ شکستهێنان دروست کرابوو، یان وردتر بڵێین بۆ ئەوە دروست کرابوو کە وەک ئەوە دەربکەوێت ئەمریکا بەرگە دەگرێت لە کاتێکدا یەکگرتنی دارایی ڕاستەقینە خێراتر دەبێت. ناتوانیت بە باجەکان جەنگ لەگەڵ چین بک□ی□ت لە کاتێکدا گەورەترین دامەزراوە داراییەکانت پارە دەگوازنەوە بۆ بازاڕەکانی چین. ناتوانیت بەرهەمهێنان بگەڕێنیتەوە ماڵەوە لە کاتێکدا دابینکەرەکانی ئیندێکس کە دابەشکردنی سەرمایەی دامەزراوە کۆنتڕۆڵ دەکەن کێشی چین لە جانتا جیهانییەکان زیاد دەکەن.
ناتوانیت هەژمoونی دۆلار بپارێزیت لەکاتێکدا کورتهێنانی تریلیۆن دۆلار بەڕێوەدەبەیت کە لەلایەن چاپکردنی پارەی بانکی ناوەندییەوە دارایی دەکرێت. دژایەتییەکە ڕووداوێک نییە. میکانیزمەکەیە.
دانیشتوانی بەریتانیا لە ساڵی ١٨٨٠ تێنەگەیشتن کە پایتەختەکەیان خەریکی بنیاتنانی ئەمریکایە. دانیشتوانی ئەڵمانیا لە ساڵی ١٩٢٩ لەوە تێنەگەیشتن کە بانکە ئەمریکییەکان خولی هەڵاوسانی زۆریان ئاسان کردووە. ئێستا دانیشتوانی ئەمریکا لەوە تێناگەن کە وۆڵ ستریت ژێرخانی دارایی چین بنیات دەنێت لە کاتێکدا واشنتۆن بەرخۆدان ئەنجام دەدات. بەڵام شێوازەکە پێویستی بە تێگەیشتنی تۆ نییە. تەنها جێبەجێ دەکات.

کەواتە چی لەم زانیارانە دەکەیت؟ تێدەگەیت کە ماشێنەکە لە جوڵەی خۆیدایە. تێدەگەیت ئەو کاتەی ئەمە ئاشکرا دەبێت بۆ ڕای گشتی، هەموو پرۆسەکە جێگیربووە. تێدەگەیت کە سیستەمی ئێستا، دۆلار وەک دراوی یەدەگ، سەرکردایەتی دارایی ئەمریکی، ڕێککەوتنی دوای برێتۆن

وودز، هەمیشەیی نییە. قۆناغی سێیەم لە شێوازێکی چوار قۆناغی و قۆناغی چوارەم ئێستا جێبەجێ دەکرێت. خۆت بەپێی ئەوە ڕێک دەخەیت. تێدەگەیت کە گرتنی سامان بە دراوی بەنرخ هەڵبژاردنێکە بۆ بەشداربوون لە میکانیزمی گواستنەوەکە. تێدەگەیت کە هەڵاوسان کاتی نییە، گواستنەوە نییە، ئەنجامی کەمی زنجیرەی دابینکردن نییە. ئەنجامی پێشبینیکراوی گەشەی پارەیی لە دەرەوەی گەشەی بەرهەمهێنەرە. تێدەگەیت کە کاتێک پێت دەڵێن نیگەران مەبە، ئەم جارە جیاوازە، ئەندازیاری دارایی نوێ چارەسەری کێشەکانی سیستەمەکانی پێشووی کردووە. یان نەزانن لە شێوازەکە یان هاوکارن لە جێبەجێکردنیدا. تێدەگەیت کە ٥ بۆ ١٠ ساڵی داهاتوو وەک ٣٠ ساڵی ڕابردوو نابێت. میکانیزمەکە خێرا دەبێت. قەرزەکان ناتوانرێت بدرێنەوە. دراو بەردەوام بێنرخ دەبێت. ئلیتی دارایی پێشتر ئامادەیە. پرسیارەکە ئەوەیە کاتێک شێوازەکە بە ڕوونی دەیبینیت و تێدەگەیت لە کاتی ڕاستەقینەی خۆیدا ئایا بڕیارە حەتمییەکە لە بەرچاو دەگریت.

ئەمە پێشبینی نییە، ناسینەوەی شێوازە. هەمان میکانیزم کە سەرمایەی بەریتانی گواستەوە بۆ ئەمریکا لە سەدەی ١٩، هەمان میکانیزم سەرمایەی ئەمریکی گواستەوە بۆ ئەڵمانیای ڤایمار پێش ڕووخان، هەمان میکانیزم سەرمایەی لە ئەمریکا گواستەوە کاتێک برێتۆن وودز شکستی هێنا ئێستا سەرمایە دەگوازێتەوە بۆ چین. لەئێستادا سیاسەتمەداران مشتومڕ لەسەر باجەکان دەکەن، لە کاتێکدا ناوەندەکانی گەڕان مشتومڕ لەسەر ستراتیژییەکانی کۆتاییهێنانی پەیوەندەکان دەکەن، لە کاتێکدا میدیا سەرقاڵی ئەگەری جەنگی بازرگانییە، وال ستریت پێشتر بڕیاری داوە ١.٤ تریلیۆن دۆلار بگوازێتەوە، شێوازەکە هەرگیز شکستی نەهێناوە لە تەواوکردنی خۆی، سێ چارەکی جێبەجێکردنەکەی تەواو کردووە.

ئەگەر دەتەوێت تێبگەیت لە داهاتوودا چی ڕوو دەدات، ئەگەر دەتەوێت بزانی چۆن قۆناغی کۆتایی ئەم شێوازە تەواو دەبێت، ئەگەر دەتەوێت ببینیت چۆن گواستنەوەکە لە سەرکردایەتی دارایی ئەمریکی بۆ چینی کۆتایی دێت، پێویستە تێبگەیت چۆن ماشێنەکە دروست کراوە. پێویستە ژێرخانی دامەزراوەیی ببینیت کە ئەم گواستنەوەیە ئاسان دەکات. پێویستە ناسینەوە بکەیت کە هەموو بەڵگە مێژووییەکان ئاماژە بە هەمان ئەنجام دەکەن. دانیشتووان دراوەکە دەگرن کاتێک نزیک دەبێتەوە لە سفر. لە کاتێکدا دروستکەرەکانی سیستەمەکە پێشتر سامانەکەیان گواستووەتەوە بۆ ناوەندی هێزی داهاتوو. ئەوە

شێوازەکەیە، ئەوە میکانیزمەکەیە، ئەوە ئەوەیە کە ئێستا ڕوو دەدات لە کاتێکدا هەموو کەس سەیری شانۆی سیاسی دەکات و گواستنەوەی سیستەماتیکی سامان لە پشتەوە لەدەست دەدات.

سەرچاوە:
https://www.youtube.com/watch?v=cDg7oTNbGfg

ئەوەی بۆ ئایندەی سیاسی ڕۆژئاڤا گرینگە..!.. جوتیار

ئەوەی لە ڕۆژئاڤا دەگوزەرێت، بە تەنها ململانێیەکی سەربازی دابڕاو نییە، بەڵکو بەشێکە لە نەخشەیەکی سیاسیی گەورەتر، ئەمە باشمان لەبیرە کە ڕۆژئاڤا و پڕۆژە سەربازی و سیاسییەکەی لە ساتی هەڵوەشانەوەی وڵاتێکدا سەریهەڵدا کە یەکێک بوو لە نموونە بەهێزەکانی ناوەندگەرایی دەوڵەتوو نەتەوەپەرستی لە ناوچەکەدا، لەگەڵ هاتنە ناوی سوریا بۆ شەڕی ناوخۆ، کورد و گروپە ئەتنیکە جیاوازەکانی تر خۆیان ڕێکخست بۆ پێکهاتەیەکی سیاسی ئۆتۆنۆم کە دواتر بە (ئیدارەی خۆسەری باکور و ڕۆژهەڵاتی سوریا) ناسرا. ئەو پڕۆژەیە زیاتربوو لە تەنها ڕێکخستنێکی بەڕێوەبەری، بەڵکوو هەوڵێک بوو بۆ دروستکردنی مۆدێلێکی جیاوازی سیاسی لەو ناوچەیەدا، کە بە بڕوای من ڕێک ململانێکانیش لە دوای ئەو هەنگاوەوە ڕەگەکانیان قولتربوونەوە.

خاڵی چارەنووساز بۆ کوردانی ڕۆژئاڤا تەنها شەڕو و ڕووبەڕووبونەوەی سەربازی نییە، بەڵکو ڕوبەڕووبونەوەی دیدگاو بیرکردنەوەیەکیشە کە ئیدولۆژیای ئیسلامی داعشییە، ئیسلامی داعشی ئەو ئایدۆلۆژیا مەترسیدارەیە کە هەوڵدەدات کۆمەڵگا بە تەواوی ملکەچ بکات بۆ نۆرمەکانی ئیسلام و خەلافەتی ڕەها. دەوڵەتی سوریای بەر لە جەنگوو لاوازبوون و ڕوخانی ئەسەدەکان، دەوڵەتێکی مەرک ئیسلامی نەبوو ، بەڵکو نموونەی بەهێزی شۆڤێنی نەتەوەیی عەرەبی بوو، دەوڵەتێکی مەرکەزی پاوانخوازو توتالیتاری بوو ، بەڵام لە ناو هاوکێشە تازەکاندا هەردوو مۆدێلی تۆتالیتاریزمی ئایینی و شۆڤێنیەتی نەتەوەیی تاکڕەو هاوتەریبن لە دەستەڵاتوو لە حکومڕانیدا، کە

هەردووکیشیان خاوەنی یەک ئامانجی هاوبەشن ئەویش قەتیسکردنوو لە قاڵبدانی ئەزموونی کوردو ڕۆژئاڤایە.
من ڕۆژاڤا وەک ئەزموونێک دەبینم کە لە بەرامبەر چەند جەمسەرێکی ئاراستەکراوی فشاردا گیری خواردوە، ئیسلامیزم کە دەیەوێت فرەچەشنی و بەها مرۆییەکان بنبڕ بکات، وە هەروەها دەسەڵاتێکی سەنتڕاڵی بە عەقلێکی شۆڤێنیانەی عەرەبی، لە لایەکی تریش شۆڤێنیزمی تورک، کە هەموویان لە پەیوەست بە داهاتوی ڕۆژئاڤا خاوەنی یەک سیساسەتوو ستراتیژی هاوبەشن.
ئەوەش ئەوەمان پێدەڵیت کە ئایین و ناسیۆنالیزم وەکوو دوو ئامراز کەکتەلکراون لە خزمەت باڵادەستی و پاوانخوازی و داگیرکاری سیاسیدا.
ئەوەی پەی دەگوترێت دەوڵەتی ئیسلامی (داعش) ڕادیکاڵترین دەرکەوتنی ئەو ئاڕوگەڕەی سیاسیە بوو لەو سەردەمەدا کاتێک ئایینیان گۆڕی لە عەقیدەی تاکەوە بۆ عەقیدەی دەوڵەتوو دەسەڵاتداری ، لەوەدا بەبەهاکردنی مرۆڤوو سەرکوتو کوشتاری بە کۆمەڵ نەک تەنیا لە ڕووی سیاسیەوە بەڵکو لە ڕووی ئایینیشەوە ڕەوایەتی پێدراو کەمینەکان بە شێوەیەکی سیستماتیک جینۆساید دەکران، گۆشەگیری و ژێردەستەییان لەسەر فەرز کرا، ژنان و کچان کران بە کۆیلە و کۆمەڵگا بەپێی بنەما دۆگماتیکە ئاینیەکان دووبارە داڕێژرایەوە.
ڕۆژاڤاو هەڵکەوتە جیۆپۆلیتیکەکەی بە وردی لە نێوان ئەو سیستەمە ستەمکاریانەدا هەڵکەوتووە کە بە بەردەوامی لە ژێر فشاری دەسەڵاتی ئەحمد شەرع و گروپە ئیسلامیە جیهادیەکانی ناو سوپای عەرەبی سوریا و پێکهاتە خێڵەکیەکانی ناوچەکەو ئەکتەرە ناوچەییەکانی دیکەدایە. ئەو هەڵکەوتە جیۆگرافیە ئاڵۆزە نائەمنیەکی هەمیشەیی دروست دەکات کە تێیدا ئەزموونە سیاسیەکان بەزەحمەت دەتوانن بە شێوەیەکی بەردەوام تێیدا گەشە بکەن.
هەرێمێک کە هەوڵی دامەزراندنی مۆدێلێکی سیاسی فرەیی و تاڕادەیەک مەدەنی دەدات، بە پێکهاتەگەلێک دەورە دراوە کە یان لە ڕووی عەقیدەیی/جیهادی ئایدیۆلۆژییەوە یان پاوانخوازانەی نەتەوەیی و فاشیستیەوە ڕێگری لەدەکرێتوو دژایەتی دەکرێت،
لە هەردوو حاڵەتەکەشدا دەسەڵاتی ڕۆژئاڤا دەکرێت ڕێگەی خۆی وەک سوبەکتەکی سیاسی لە بەرامبەر ئامانجە درێژخایەنەکەی لەدەست بدات.
بۆ کورد لە ڕۆژاڤا، ئەوە ڕووبەڕووبونەوەیەکی دوو لایەنە دەخاتە ڕوو، دەبێت لە یەک کاتدا هەم بەرگری لە ئاسایش و بوونی سیاسی خۆیان لە بەرامبەر هەڕەشە سەربازیەکاندا وەهەروەها لە بەهای مۆدێلە سیاسیەکەیان لەسەر بنەمای بیروباوەڕێکی سێکولار و مرۆیی بکەن، هەرچەندە ئەو تەحەدیانە لە ژینگەیەکی ئاوها ئاڵۆزی

کۆمەڵایەتی و تەژی بە دیدگا سیاسیە تاریکە جیاوەزاکان ونەتەوەییە کۆنسەرڤاتیڤەکان، سەرچاوەیەکی بەردەوامی ململانێ دەبێت بەیان.
ئەگەر سوریا بیەوێت سەقامگیرییەکی درێژخایەن بەدەستبهێنێت، دەبێت ڕێــز لە ئیـــرادەوهەمەجۆری ئەو ســـتاتە سیاســـیە و مۆدێلە خۆ بەڕێوەبەریەی کوردی ڕۆژئاڤا بگرێت، ئەگەرنا هەر قۆناغێکی ئارامی و بێــدەنگکردنی چەکەکـان تەنهـا وەک پشـوویەک لە نێـوان ململانێ نوێیەکانــدا دەمێنێتەوە، ســەقامگیری ڕاستــەقینە لە سوریــا تەنهــا کاتێک مومکین دەبێت کە فرەچەشنی نەک وەک مەترسییەک، بەڵکو وەک واقیعێک بناسرێتوو قبوڵ بکرێت.
بە درێژایی چەنــد ســاڵی ڕابــردودا لە ڕۆژئاڤــا، لەنــاو شەڕ و وێرانکاریدا، فەزایەکی سیاسی سەریهەڵدا کە جیاوازە لە بەشەکی زۆری ئەو شتانەی کە دەیان ساڵە تایبەتمەندی ناوچەکە بووە. ئەو فەزایە کە لە ژێــر ئیــدارەی خۆســەری بــاکوور و ڕۆژهەڵــاتی سوریــا ڕێکخراوە، سیستەمێکی تەواو جیگیر نییە لە ڕویی ئاسایشی سیاسی و کۆمەڵایەتییەوە ،چونکە لەژێر فشاری زۆری سەربازیدایە، بەدەست کێشەی ئابورییەوە دەناڵێنێت و گرژیی سیاسی ناوخۆیی زۆر بەخۆیەوە دەبینێت. بەڵام سەرەڕای هەموو ئەو لاوازیانە، ڕێبازێک لەوێ پەرەی سەندووە کە ئومێدێک پێشکەش بە زۆر کەس دەکات.
بەڕییە من پێم وایە ئەو ئومێدە بە کورد نابێت لە ئایدۆلۆژیایەکی سیاسیدا قەتیس بکرێتوو بمێنێتەوە، بەڵکو سەرکەوتن وگەرەنتیکردنی لە ئەگەرێکدایە، ئەگەری ڕێکخستنی کۆمەڵگا لە ئاستی کۆمەڵایەتی و سیاســی ناوخۆیــدا، نەک تەنهــا لە ســەرەوە بە سیســتمێکی ســەربازی کۆنترۆڵکراوو ئاراستە کراو.
ئەزمــوونی حیزبــی و دەوڵەتەکــان دەریاخســتووە کە ئەو پەرەســەندنە چەنــدە دەتــوانێت ببێتە ئــالوگۆڕێکی ڕادیکــاڵ کــاتێک ئایــدۆلۆژیا دەبێتە ئارگومێنتێکی ڕەهاو دەسەڵاتی سیاسی تەواو بەدەستبهێنێت.
ئەوەی کە ئەمە لە ڕۆژئاڤادا دەیبینین، ژنان لە ئاستێکی باڵادا تێکەڵ بە [illegible]ی سیاسی و سەربازی کراون و خراونەتە ناو پێکهاتە و یەکە ئیدارییە جیاوازەکانەوە، بەڵام فرە حیزبی و ئازادی میدیایی لەوێدا هەستی پێناکرێت، ئەوە دیموکراسییەکی کامڵ و بەدیهاتوو نییە بە خواستی گەلەکی ژێردەستەی چەندەها ساڵەی، بەڵام هەوڵەکە بە بنیادی پێکهاتە مەدەنیەکان و کۆمەڵگایەکی تا ئاستێک دیموکراسی، بە تــایبەت لە ناوچەیەکدا کە بە درێژایــی مێــژووی خۆی لە نێــوان کۆمەڵێــک ئاراســتەی فاشیســتی نەتەوەیــی و و تونــدڕەوی عەقیــدەی و جیهادی ئاینیدا گیری خواردووە.
هەر لەبەر ئەوەشە کە مۆدێلــی دەســتەڵاتی سیاســی لە ڕۆژاڤــادا گرنگییەکی سیاسی تایبەتی هەیە، نەک لەبەر ئەوەی بە کەموکوڕییە،

یاخود لەبەر ئەوەی هەموو کێشەکانی چارەسەر کردووە، بەڵکو لەبەرئەوەی لە قۆناغی داهاتوودا هەوڵبدات لە ڕووی دامەزراوەییەوە یەکسانی سیاسی و وپارتیزیپاسیۆن (بەشداریپێکردن)ی زیاتر لە ناو هەموو کایە جیاوازو سیاسیەکاندا بۆ هەمووان فەراهەم بکاتوو و بەرپرسیارێتی دادوەریەکی کۆمەلایەتی و سیاسی ناوخۆیی بچەسپێنێت.

من پێم وایە چڕبوونەوەی دەسەڵات لە ناو هەژمموونی ئایدیۆلۆژی و پڕۆژە و یەکینە سەربازیەکان لەسەر پێکهاتە مەدەنییەکان کاڵبکرێنەوەو پیویستە ئەو با□تانە پشتگوێ نەخرێن. کۆمەڵگای مەدەنی تەنها کاتێک دەتوانێت بوونی هەبێت کە ڕێگە بە ڕەخنە بدات و شەفافیەت دادگەری بەهێز بکات و دەسەڵات بخاتە ژێر لێپرسینەوەوە، چونکە ئایندەی ئەم پڕۆژەیە پەیوەستە بەوەی کە ئایا سەرکەوتوو دەبێت لە بەهێزکردنی دامەزراوە مەدەنییەکان و ڕێگەدان بە فرەچەشنی سیاسی و بنیاتنانی سەقامگیری ئابووری و وە

بە هەمان شێوە توانای مامەڵە کردن لە نێوان بەرژەوەندییە جیۆپۆلەتیکیەکاندا بەبێ ئەوەی چاوگەو بناغە کۆمەڵایەتیە – سیاسیەکەی خۆی لەدەست بدات.

ئیسلامی سیاسی وەک پڕۆژەی دژ بە نەتەوە.. ئەیوب ئەحمەد قادر

بە گەڕانەوە بۆ مێژوو و مێژووی ئیسلام لەناو کورد، ئەو وێنەیەمان دەست دەکەوێت، کە کورد دوای ئەوەی کراوە بە موسلمان وردە وردە هەوڵیداوە ئەم ئایینە لەگەڵ فەزای کولتووری و نەتەوەیی خۆی بگونجێنێت. ئەو باسانەی لەبارەی ئەوەی کورد نەیتوانیوە سوود لە ئایینی ئیسلام بۆ بەرژەوەندی نەتەوەیی خۆی وەربگرێت، تا ڕادەیەک ڕاستی تێدایە، بەڵام لەوبارەیەشەوە بێخەم دانەنیشتووە. واتە کورد هەوڵیداوە بیروباوەڕ و کولتوور و ناسنامەی نەتەوەیی خۆی تێکەڵ بە ئایینی ئیسلام بکات و جۆرێک لە ئیسلامی میللییانە دروست بکات. واتە بە تێگەیشتنێکی خۆماڵیانە ئەرک و واجبەکانی ئایین جێبەجێ دەکات. ب□□ی□ش دەبینین لە زۆر قۆناغی مێژوویدا پیاوە نەتەوەییەکانمان ویستوویانە لە دەرگای ئایینەوە بچنە ژوورەوە و خ□□□ک هوشیار

بکەنەوە. عەرەبی گوتاری مەلاکانیش لەم خولگەیەدا بوون و لە ئاستێکی باڵاتری دینی میللی پتر ڕەوتەکی سۆفیگەری و عیرفانی بووە ناو کۆمەڵگەی کوردیدا. لەبەرئەوە لە قۆناغی پێش دەرکەوتنی خوێندنی ڕەسمی، زۆربەی هەرە زۆری سیاسی و شاعیر و کەسایەتییە خوێندەوارەکانی کورد دەرچووی ئەم حوجرانە بوون کە لە مزگەوت و تەکیە و خانەقاکان هەبوون. بەیەک میراتگری دیوە ڕەسمییەکەی ئەم جۆرە نوسخەی ئیسلام لە کوردستان پتر یەکێتی زانایانی ئایینی ئیسلامە، لە دامەزراندنییەوە تاکو ئێستا سەرۆکەکانی دەرچووی ئەم حوجرانەن، بۆ دەگمەن تێکەڵاوی ئیسلامی تر نین. دەبینین شێخ سەعیدی پیران، سەید ڕەزا و شێخ ئەحمەدی بارزان و چەندان ناوداری دیکە جۆرێک لەم هەوڵەیان هەبووە.
لە دوای شکستی ئیمپراتۆریەتی عوسمانی بە گشتی جۆرێک لە ئیسلامی دروست دەبێت، دەبێتە ئیسلامییەکی حیزبی. ئەم جۆرە ئیسلامییە بە ئیسلامی سیاسی ناو دەبرێت. ئەم ئیسلامییە گوتارێکی تەواو ئایدیۆلۆژی و جیهادی هەیە. واتە لە پشت هەر حیزبێکی ئیسلامی، یان ئیسلامییەکی سیاسی، ئامانجێکی سیاسی دیاریکراو هەیە، دەیەوێت لە ڕێگەی ئایینی ئیسلامەوە بگاتە بە کورسی دەسەڵات و یەکەم هەنگاویشی کارکردنە لەبارەی دەروون و هەستی خەڵکی ئاسایی و سادە. ئەم گرووپ و حیزبانەیش لە ڕێگای کەناڵەی ڕادیۆ و تەلەفزیۆن، مزگەوتەکان و سۆشیالمیدیا و کەی ئامرازەکانی تر دەیانەوێت گوتاری خۆیان بڵاو بکەنەوە. لێرەدا تاکە بەربەست لەبەردەم پڕۆژەی ئیسلامی سیاسی بریتییە لە پرسی نەتەوە. بۆیەیش دەبینین ئەوان لە بەرانبەر هەموو ئەو کارەساتانەی بەسەر هاونەتەوەکانیان لە پارچەکانی تری کوردستان دێت بێدەنگن، یان شەرمنانە قسە دەکەن. بەڵام بەرامبەر غەزە و میانمار و… شوێنەکانی تر هاوریان لێ هەڵدەستێت. ئامانج لەوەیش جوڵاندنی هەست و دەروونی خەڵکە لە ڕووی ئایینییەوە.
دەبینین زۆرینەی کۆمەڵەکانی ئیسلامی سیاسی لە دەوری بیروباوەڕێکی ئایدیۆلۆژی کۆدەبنەوە، کە سنووری نەتەوە دەبەزێنێت بۆ ئاراستەی نێونەتەوەیی لەسەر بنەمای باوەڕ بە ڕاستی سەرتاپاگیر و ڕەهای ئیسلام. لێرەوەیە کە کۆمەڵە ئیسلامییەکان شوناسی نەتەوەیی ڕەتدەکەنەوە و پێیان وایە بیری نەتەوەیی نامۆ و دژ بە ڕۆحی ئیسلامە، یەکێک لە ڕۆشنبیرەکانی ئەم ڕەوتە بەم شێوەیە پاساو بە ئەو هەڵوێستە دەهێنێتەوە "بیری نەتەوەیی کوردی ئەگەر چی دژ بە بیری نەتەوەیی عەرەبی و تورکی و فارسییە لە ئامانجدا، بەڵام هەر لەیەک سەرچاوەوە هەڵدەقوڵێت کە بیرێکی نا ئایینیی ڕۆژئاواییە و هەمان خەسڵەتی بیر و جووڵانەوە نەتەوەییەکانی عەرەب و تورکیا و فارسە. بۆیەیش بەرامبەر هێرشی هاوئایدیۆلۆژیاکانین لە گرووپە

تیرۆرستییەکانی وەک ئەحمەد شەرع (جۆلانی) بەدەنگن. هەروەها بەردەوام کار لە بارەی ئەو موسلمانە نەتەوەییانە دەکەن، کە پشتگیری نەتەوەکەیانن، بە بیانووی ئەوەی ئەو پیاوە ئایینیە نەتەوەییانە لە ڕێبازی ئیسلام لایانداوە. بۆ نموونە بەردەوام هێرشێکی توند دەکرێتە سەر بەڕێز دکتۆر مورشید خەزنەوەی، گوایە تەوقە لەگەڵ پێشکەشکارێکی ئافرەت دەکات و ئەمە بە لادان لە شەریعەت دەزانن. بۆیەیش یەکێک لە سەرکردەکانی کۆمەڵەی دادگەری هیوا دەخوازێت سیستەمێکی ئیسلامی ڕاستقینە لە سوریا دامەزرێت، کە ڕوونە مەبەستی ئیسلامی سیاسییە، چونکە تاکە ئامانجی ئەوان گەیشتنە بە دەسەڵات، بۆ ئەم ئامانجەیش ئامادەن هەموو ڕێگایەک بگرنەبەر. وەک ئەوەی ئێستا بەرامبەر ڕۆژئاوای کوردستان دەیکەن، کە فەرمانەکە و ئامانجیان قڕکردنی نەتەوەیەکە، گوایە ئەوان لادەرن و دژی ئیسلام دەجوڵێنەوە، لە کاتێکدا هەر ئەم ئەحمەد شەرعە واژووری بە ئیسرائیل کردووە خاکی خۆی، لە پێناو دەسەڵات داوەتە ئیسرائیل. بۆیە دەبینین ئیسلامییە سیاسییەکان دژ بە هەر جوڵانەوەیەکی نەتەوەیین، دەبینین ئامادەن خۆپیشاندان بە غەزە و شوێنی دیکە بکەن، بەڵام ئامادە نین بۆ ئەو هێرش و کوشتوبڕەی بەرانبەر ڕۆژئاوای کوردستان دەکرێت هەڵوێست وەرگرن و تەنانەت بەشداری لە خۆپیشاندانەکان بکەن. واتە ئیسلامی سیاسی هەموو هەوڵێک دەدات بۆ ئەوەی پڕۆژەی نەتەوە و نەتەوەسازی لەبار ببات، بۆ ئەمەش تیرۆری فیکری و فیزیکی بەکار دەهێنێت، توندوتیژی دەکاتە تاکە ڕێگا. ئەحمەد شەرع وەک تیرۆرستێک ئامادەیە بە عرووبە و نەتەوەی عەرەب هەموو شتێک بکات، بەڵام ئامادە نییە دان بە مافەکانی گەلی کورد لە سوریادا بنێت. بەو هۆییەوە کە درگای فتوا و بریاردانی بۆ هەموو کەسێک کردۆتەوە، بە دەیان خوێندنەوە و ڕێبازی نوێی تێدا درووست بووە کە بێجگە لەوەی کە هیچکامیان یەکتریان قەبووڵ نیە تەنانەت دژی یەکترن.بۆ نموونە ئیخوانیزم لە ئیستادا دژی هێرشی ئیسرایلە بۆ سەر غەزە بەڵام سەلەفیزم بێدەنگ و بێخەیاڵە لە ئاست هەموو ڕووداوێک. ئەمە بۆ ڕووداوەکانی کوردستانیش هەر درووستە. کەواتە دەبێت هەموو تاکێکی کورد هوشیاربێتەوە، ئیسلامی سیاسی، پڕۆژەیەکە لەسەر بنەمای تیرۆر دامەزراوە و تاکە ئامانجیان لەناوبردنی پڕۆژەی نەتەوەسازییە.

ئەیوب ئەحمەد قادر

رۆڵی ژن لە ئاینی زەردەشتیدا، ڕۆژئاوا بە نموونە.. نووسینی: پشتیوان حەمە عەلی سابیر

ئاینی زەردەشتی یەکێکە لە کۆنترین فەلسەفە ئایینییەکانی مرۆڤایەتی، نەک تەنها لە ڕووی باوەڕەوە، بەڵکو لە ڕووی بیرکردنەوەی کۆمەڵایەتی و مافی مرۆڤیشەوە. یەکێک لە تایبەتمەندییە هەرە دیارەکانی ئەم ئاینە، یەکسانی و ڕێزگرتنی ژن و پیاوە. لە زەردەشتیەتدا، ژن مرۆڤێکی تەواوە؛ خاوەن ماف، بەرپرسیاری و هەڵبژاردنە، نەک مرۆڤێکی لاواز یان پاشکۆی پیاو.

فەلسەفەی زەردەشتی لە بنەڕەتدا لەسەر بیری باش، وتەی باش و کردەوەی باش دامەزراوە، و ئەم بنەما ڕەوشتیانە بۆ هەموو مرۆڤێکە، بێ جیاوازی نێر و مێ. لە باوەڕی زەردەشتیدا، مرۆڤ خۆی بەرپرسیارە بەرامبەر ڕێگای ژیانی خۆی؛ ژن و پیاو هەردووکیان دەتوانن ڕێگای ڕووناکی یان تاریکی هەڵبژێرن. ئەم تێگەیشتنە یەکسانخوازە، بنەمایەکی گرنگ بووە بۆ دروستکردنی وێنەی ژنێکی ئازا، خاوەن بیر و خاوەن بڕیار.

ئەم بیرکردنەوەیە بۆ چەندین سەدە لە ناو کولتووری کوردیدا ماوەتەوە. بۆیە ژنی کورد، لە مێژوودا، هەمیشە هاوشانی پیاو بووە، نەک تەنها لە ناو خێزاندا، بەڵکو لە ناو کۆمەڵگا، فەرمانڕەوایەتی، کار، شەڕ و بەرگریشدا. ژن لە کۆمەڵگای کوردیدا تەنها دایک و هاوسەر نەبووە، بەڵکو پارێزەری شەرف، خاک و ناسنامەیش بووە.

ئەمە وای کردووە ژنانی کورد زۆر جیاواز بن بەراورد بە ژنانی تر لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا؛ بۆ نموونە لە زۆر کۆمەڵگادا ژن پاشکۆ بووە ، کەچی ژن لە ناو کۆمەڵگای کوردیدا ژن پێشەنگ و پێشەوایە. ئەم پێشەنگ و پێشەوایەتییە بە شێوەیەکی بەرچاو لە مێژووی خەباتی کورد دا دەبینرێت، کە ژنان شانبەشانی پیاوان خەباتیان کردووە دژ بە داگیرکەران، بەشداری گەورەیان هەبووە، کاری رێکخستن و

چەکداریانکردووە ، شەهیدبوونە و زیندانیکراون و لە سێدارە دراون..

لە سەردەمی نوێدا، ڕۆژئاوای کوردستان بووە بەرهەمێکی ڕوونی ئەم میراتە مێژووییە. لە شەڕی دژ بە داعش، بە تایبەتی لە کۆبانێ، ژنانی شەڕڤان نەک تەنها بەشدار بوون، بەڵکو بوونە هێزی سەرەکی بەرگری. کاتێک شەڕڤانێکی ئازای ژن دەبینیت بە چەکەکەوە ئەم وێنەیە تەنها هێمای شەڕکەرێک نییە و بەس؛ بەڵکو ئەمە ئەوە دەردەخات کە فەلسەفەیەک بوونی هەیە کە ژن و پیاو بە یەکسان دەبینێت و بە بیروباوەڕی یەکسان پەروەردەکردووە بۆ بەرگری لە ژیان.

لە ئێستاشدا، لە کاتێکدا تیرۆرستانی سەربە محمد جەلانی و گرووپە توندڕەوەکان هێرش دەکەنە سەر ناوچەکانی ڕۆژئاوای کوردستان و تاوانی جینۆساید ئەنجام دەدەن، ژنانی کورد دووبارە لە پێشەوەی شەڕدا وەستاون. ئەوان تەنها بەرگری لە خاک و خاڵک ناکەن، بەڵکو بەرگری لە فەلسەفەی ژیان، یەکسانی مرۆڤ و رێزی ژن دەکەن.

بەم شێوەیە، ڕۆڵی ژن لە ئاینی زەردەشتیدا تەنها بابەتێکی مێژوویی نییە؛ ڕاستییەکی زیندووە کە لە ڕۆژئاوا و لە ژیانی ژنی کورددا بەردەوامە. ژنی کورد، بە هۆی ئەم میراتە هزری و کەلتوورییەوەیە ، نەک تەنها ژنێکی ئازادە، بەڵکو ژنێکی ئازایە؛ مرۆڤێک کە دەتوانێت ژیان دروست بکات، بەرگری بکات و مێژوو بنووسێتەوە.

نووسینی: پشتیوان حەمە عەلی سابیر

دەرهەق ئەم مەزڵۆمستانە، هەتێ شەوقی فەنەری دێ.. لەتیف بەوار

نابەکاری وەکوو ئەم جووتە لەعینە لەرێ
نەبووە قەت ئەمە موددێکی مەدید و دەرێ

شێخ ڕەزای تاڵەبانی

سەرتان سووڕ نەمێنێت ئەگەر لای هەندێك خەڵك: ئاشتی جەنگ بێت، كۆیلایەتی ئازادی و نەزانین هێز بێت.. هەركاتێك ئەم بۆچوون و تەبعە ناجۆرەش پەرەی سەند، ئەوا دەبێت وەك فینگشتاین دەڵێت بڵێین: ئەوەی مرۆڤ ناتوانێت باسی بكات، با لێی بێدەنگ بێت.

هەر لەم دەلاقەیەوە كاكی شاعیرو نووسەر (بەندی) دركی بەو قەیرانە خەستە كردووە كە ئاستی ڕۆشنبیرێتی و میدیای لوشداوەو دەنووسێت:

“لە زۆربەی ڕاگەیاندنەكانی كوردیی ئەمڕۆدا، تەنها ئەو نوسینانەت بۆ هەیە بیانووسیت كە كاكی سەرنووسەر بە دڵێتیی و زمانحاڵی حیزب و ئایدیۆلۆژیاكەیەتی، واتا ئەوە ڕۆژنامە نییە، بەڵكو دیوەخانی حیزبێكی بنەماڵەییە، یان هەڵپەڕكێییەكی خزمانە بە یەك ئاڕاستە و یەك ڕیتمە و .. ئەوەی وا نەبێ، ئەبێ دەست بەربدات”.

كەواتە هەر لە بنەڕەترین پرسیارەوە كە ل□ فەلسەفەی دەكەین بەوەی لەم گەردوونە مەزنەدا بۆچی شتانێك هەن لەبری هیچ؟ كە وەڵام دەمی گۆ ناكات بۆ بەرسڤ، تا ئەوەی لە ی□ك□□ك دەپرسیت نیوەڕۆ چیت خواردووە؟ هەموو ئەمانە بنەمای هۆشیاریی و تێگەیشتن و مەعریفییان هەیە كە لەسەریان بنیاتنراون، پەیوەست بە ئاستی خەمەكانی پرسیاركار.. ئەی ئایا ئەگەر كەسێك دوژمنی خۆی بێت چۆن چاوەڕوانی ئەوەی لێدەكرێت ببێتە هاوڕێیەكی س□□استی ئەوانی تر؟ بە چەشنی ئەو باڵندەیەی كە هەر لە قەفەزدا ژیا بێت، چۆن لە مانای ئازادی و باڵگرتن و هەڵفرین تێدەگات؟ هەر شۆڕشێكیش لەسەر بنەمای مەوزوعی و دروست دانەكوترا بێت، ئەوا میللەت لە ستەمەوە بۆ تاریكایی دەگوێزێتەوە، ئیدی وەك گوتراوە: نەهامەتییەكە لە ستەمی ستەمكاراندا ڕاناوەستێت، بەڵكو لە بێدەنگی هەق ویستاندا زیاتر جەرگبڕە.

جان جاك ڕۆسۆ ئاسا بە بینینی ئەو هەموو ستەمە، دەبێت دڵی خۆمان بە بوونی دۆزەخ بدەینەوە بۆ ستەمكاران.

ئەم هەڵویست و ئەزموونانە زۆریان دەربارە گوتراوەو نابێت ل□□□دا زیاتر دووبارەیان بكەینەوە، جگە لە بەركەوتنی ئەو ئاكامەی بۆناپارت ك□ د□□□□ت:”ئەوەی خیانەت لە نیشتیمانەكەی دەكات و دەیفرۆشێت، وەك ئەو كەسە وایە پارەی باوكی بدزێت و بیدات بە خواردن بۆ دزان، ئیتر نە باوكی لێی خۆش دەبێت و نە دزەكان پاداشتی دەدەنەوە”.

ئەمانە ڕاستی مێژووین وئەوەی بەسەر ئێمەدا هاتووە لە جۆرێكی جیاوازەو جگە لە ئێمە نەبێ، وەك خۆتان لە كۆپلەیەكدا نووسیوتانە كێ ئەزموونی كردووەو تەحەمولی كردووە؟

بە بێ نان و ئاو هەر نامرێ..

سێ چوار مانگ موچەی نەدەیتێ ،

بێ خەمە و دڵی گەرد ناگرێ..
زاریشی هەیە و ناقڕێ
باڵیشی هەیە و نافڕێ

کاکە بەندی! سەیر نەبێت بەلاتانەوە ئەگەر هەرماڵپەرێکت بەدەستەوە ما بێت تیایدا بنووسیت، کە لە عەقڵییەتی حیزب و خێڵ و خێزان ڕزگاری بووبێت، مەگەر نازانیت ئێستا دەزگا ڕۆشنبیرییەکانی کورد کارمەندیی موچەخۆری دەوڵەتیی بەڕێوەیان دەبات، جا ئایا موچەکەی دەگۆڕێتەوە بە وتارێکی تۆ؟ لە کاتێکدا تۆ داوای هیچ پاداشتێکیش ناکەیت، کات و هەوڵ و ئەزموون و فەرﻫەنگی خۆت دەکەیتە قوربانی پاش□□ژی ئەو میللەتە و نەك نرخیشی نازانرێت بەڵکو دەرگایان لەسەر دادەخرێت، چونکە سیاسەتی بڵاوکردنەوە چووەتە ناو سیستەم و پرۆژەی دەسەڵاتەو□ و بۆ وێنە بیست ساڵ پێش ئێستا ئازادی نووسین و ڕا دەربڕین و مافەکانی مر□ق باشتر بوون.

مەگەر هەمیشە هزرڤانە ڕاستەقینەکان بەو جۆرە نەبوون و هەقیقەت هیچ کەسێکی لەدەوریان نەهێشتبوو؟ بەڵام لەسەر ڕێ لایان نەداو خۆیان نەچەماندەوە بۆ ئەو تەوژمە تاریکەی هەموو زەبرو زەنگێکی بەکاردەهێنا لە پێناوی سەرکوتکردنی هەقیقەت و ڕاستی دا و گرتنی بەری خۆر بە بێژنگ

مەگەر نازانیت خوێنەرانێکی زۆری بێدەنگ هەن باش دەزانن، کە تۆ و ئەو کەسەی ب□ تەکەی تۆی دەچێتە بەردەست تا بڵاوی بکاتەوە زەمین و ئاسمانتان بەینە، تۆ کە ئازادی و بێ بەرانبەر دەنووسیت، کێ دەڵێت تەنانەت لە لایەنی وێژە و ڕۆشنبیریشەوە ئەو دەگاتە ئاستی ئەفراندنی خامەکەی ئێوە؟ چ جای ئەوەی جورئە بکات بڵاوی بکاتەوە؟ تۆ سی و پێنج ساڵە دەناڵێنیت لە دەرەوەی زمەن و مێژوو و جیهان و یاسا، ئەوان دەڵێن: ئێمە نەبین ئێوە نابن، خۆیان کردووە بە لازم و مەلزومی گەلی کورد، زۆریش بدوێیت بە مەنیقی شۆڕش و قەیسەر کەلەپاچەت دەکەن، هەر خۆت لەسەر زاریانەوە ئاوها لە کۆپلەیەکدا دەنووسیت : –

ئێمە لە پشت وێنەی کتێبخانەکانەوە،
نەخوێندەواریی خۆمان ئەشارینەوە..
لە پشت تابلۆی ڤان کوخ و پیکاسۆوە ،
بێ هونەریی خۆمان ئەشارینەوە..
وەکو چۆن براکوژییمان لە پێشمەرگایەتیدا چاند..
وەک چۆن لەسەر پارەی گومرک ،
خوێنی هەزارانمان ڕژاند
*

ئ□م ك□مەڵكوژيی و كۆمەڵدزيی و كۆمەڵكۆيلەييمان،
لە پشت وشەيەكی سەقەتی
پڕ لە هەڵەی چاپ و لۆژيكی
ديموكراسيدا مات داوە..
*
ئێمه كوردكوژييمان لە پشت ناوی
كوردایەتيی و ئەی ڕەقيبا، حەشارداوە

بەداخەوە ئەمڕۆ نەك بوڕكانی خرۆشان و پەرۆشينی گەل و چينی ڕۆشنبيران بۆ دادو ڕاستی كپ بووەتەوە، نەك نووسين و خوێندەواری و هەقيقەت ڕەواجی نەماوە، نەك هێندە دەنووسرێت و كەس نايخوێنێتەوەو هەڵوێست وەرناگيرێت، بەڵكو ئەم هەقيقەتانە لای خۆشيان ڕوونە و ئەوان بە حوكمی پارەی قاچاخی خوێن و نەوتی تۆ سوپايەك لە كۆيلەو بنديوارو سيخووڕ دەلەوەڕێنن و پاش□□ژيان پێوە گرێداون، سوپايەك لە گزيرو چەقۆ وەشێنی دوور لە هەست و سۆزی مرۆڤايەتی و كوردایەتی، نازانن ئەم شەپۆلە لە كۆتاييدا هەمووان بەرەو خنكان دەبات، وەكو ئەو سەرنشينەی لە كەشتييەكدايەو جێگەكەی خۆی كون دەكات و دەڵێت ئەوە كاری ئێوە نيە من جێگای خۆم كون دەكەم. وردە وردەو ڕۆژ بە ڕۆژيش خەڵك زياتر زيندانی دەكرێت لە ژينگەيەكی گەورەدا كە دارو ديواری بێ تام، بووەتە كامێرای سيخووڕی و لايەنە ڕەسمييەكانيش نازانن كێ سەيريان دەكات و سەنتەرەكەی لە كوێدايە؟ وەكو ئەوەی هەموو ميللەت دوژمنيان بێت، بە بيانووی پاراستنی ئاسايس لە كاتێكدا ئەوە ميللەتە ئاسايسی پاراستووە. خەڵك لە ئاپارتمانە بێ بەرنامە بڵندەكاندا دەخزێنرێن و وەكو جوجەڵە دەرگايان لەسەر كڵۆم دەدرێت، هەزاران خانەوادە موچەی خوێنی ڕۆڵە كوژراوەكانيان لە جەنگەكانی ناوخۆدا وەردەگرن و مانەوەی خۆيان بە مانەوەی ئەوانەوە گرێ دەدەن. ئەوەش كە نووزەيەكی لێوە دێت تا ئەوپەڕی سنوور تەنيا داكۆكی لە مووچەو مافە داراييەكانی خۆی دەكات، وەك ئەوەی ئەو□ ب□ن□□□ت بێت و شتەكانی تر لاوەكی بن، مەگەر ئەو مووچە پاشەكەوتكردنە هەر بەرەنجامێكی بۆگەنبوونی سەری ماسييەكە نييەو ئيدی سەرجەم لاشەكەش بە دوايدا بۆگەن دەبێت؟ ئەو كەڵەكە بەردە ڕۆژێك هەر دەڕمێت بەسەرماندا و تۆش كاك□ ب□□ندی و نموونەی تۆ سەربەرزن كە خامەكەتان نەفرۆشتووە، ويژدانت زيندوو و ئاسوودەيە، ئەگەر هەر بۆ خۆشت نووسيبێتت ك□□□ت نەداوە، بەڵام دڵنيا بە كۆمەڵێكی زۆر لە چينی فليقاوە هەن بە دزييەوە بابەتەكانی تۆ دەخوێننەوەو وەكو موف□□□ك هەڵيدەگرن و بزەی شادی دايان□گرێت، دڵنيا بە ئەم زەمەنەش دەبوورێت و دواجارهەلهەلەی مەخلوق دەگۆڕێت

بۆ وەلوەلە لە دەوری نەعشی هەموو پۆپۆلیزمێکی ستەمکاردا، دڵنیا بە دەسەڵات ناکەوێتە دەستی تۆو هاوبیرەکانت چونکە بڕوات بە ستەم نییە، مانەوەی سەر ئەو کورسیەش ئەوە دەخوازێت، چونکە ئەو ڕەشو□وتەی قوربانیان بۆ دەدەیت دواجار دەڵێن: غەشیم بوو بۆ کێی کرد؟ تا هەڵوێست و تێگەشتنی زۆرینە ئاوها بمێنێتەوە هەر دەبێت بڵێین سەد رەحمەت لە کفن دزی پێشو،پێشینان جوانیان گوتووە: مەنجەڵ سەرقاپی خۆی دەدۆزێتەوە. کەواتە گۆڕانکاری ڕاستەقینە ئا لێرەوە سەرھەڵئەدات، لە ناخەکاندا، لە بیرو هزرو دڵەکاندا جێگیر دەبێت و ئاکام هیچ بومەلەرزەیەك نایلەقێنێت.

کۆتا وشە؛ سوپاسی هەڵوێستی ئێوە لێرەدا بەیان دەکەم و خوازیارین هەموو خامە بەدەست و بەهرەمەندەکان ئەو ڕێچکەیان بگرتبایەو سەرفرازی ناوی خۆیان لەو لیستە بێنازەدا تۆمار بکردایە، کە هەر دەمێنێتەوەو دواجار دەبێتە جێی ئاماژەو شانازی.. دەبێت دوای ۳۵ ساڵ لە پاشکەوتن چی بنووسیت؟ کە محەمەد ماغووت لە ۲۰ساڵی جەوردا هەڵبەستی (خەمباری لە تیشکی مانگ)دا دەنووسێت کە لە کۆپلەیەکیدا دەبێژێت:

بیست ساڵە ئێمە دەرگایەکی ئاسنین دەکوتین
باران بەسەر پۆشاك و مناڵەکانماندا دەبارێ
هەناسەسوار، ڕەنگ پەڕیو بە کۆکە ڕەشە
خەمگین وەکو ماڵئاوایی، زەرد وەکو سیل
ڕەشەبای دەشتودەری ماڵوێرانکەر
گریەو ناڵەمان دەگەیەنێ
بە کۆڵان و نانەواخانەو سیخووڕەکان
ئێمەش وەکو ئەسپی کێوی لەسەر لاپەڕەکانی مێژوو
دەگرین و هەر هەڵدەلەرزین

بیبلۆگرافیای بیست ژمارەی گ□قاری زمان و زار

بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێر□ بکەن..

Bibliografie20Download

ڕوداوەکانی ئێران.. عوسمانی حاجی مارف

ئێران خۆی لە بەردەم شەپۆلێکی نوێی ناڕەزایەتی گەرمدا بینیەوە، کە لە دڵی ئابوری ڕۆژانەوە دەستی پێکرد، ناڕەزایەتیەکان بەهۆی دابەزینی بەهای دراو و بەرزبونەوەی خێرای تێچووی بژێویەوە بووە، کە ژمارەیەکی پێوانەیی شکاندووە.
ناڕەزایەتیەکان لە 28ی کانونی یەکەمی 2025، لە دوو بازاڕی گەورەی ناوەڕاستی تاران دەستیپێکردووە، ئەوەش دوای ئەوەی نرخی تمەن بەرامبەر بە دۆلار بۆ نزمترین ئاستێکی پێوانەیی دابەزی، فشارەکانی هەڵاوسانی توندتر کردووە و نرخی کەلوپەلی سەرەکی بەرزبۆەتەوە، هەروه□ا بەرزکردنەوەی نرخی بەنزین لە سەرەتای مانگی کانونی دووەمدا بەشداری کردووە لە قووڵبونەوەی ناڕەزایەتیەکاندا.
پزیشکیان ساڵی ڕابردوو، هۆشداریدا لەوەی کە ڕەنگە بەهۆی کەمی ئاوەوە تەواوی تاران چۆڵ بکرێت، چەند مانگێکە لە یەک کاتدا بۆ چەند کاتژمێرێک کارەبا د□ بڕدرێت، کەمی غازی سروشتی- کە کێشەیەکی گەورەیە بۆ بەرهەمهێنانی کارەبا- دەسەڵاتدارانی ناچارکردووە وێستگە پیشەسازیەکان دابخەن کە بە غاز کاردەکەن و کرێی کرێکارانی کارگەکان کەمبکەنەوە، هەروه□ا بەکارهێنانی نەوت لەبری غاز بۆ وێستگەکانی کارەبا، پیسبونی شارەکانی هێندە خراپ کردووە، کە زۆرێک لە خوێندنگاکان ناچاربوون زیاتر لە پەنجا ڕۆژ لە ساڵێکدا دابخرێن.
ئێران لە ماوەی ساڵی ڕابردوودا تووشی گورزی قەیرانی ئابوری بەرفراوان هات، داڕمانی دراوی پێش ناڕەزایەتیەکان، تەنیا ئەو پەڕۆیە بوو کە پشتی حوشترەکەی شکاند، بۆیە توڕەیی و ناڕەزایەتیەکان بەردەوام دەبن، تەنانەت ئەگەر ئەمەی ئێستا بەهەر جۆرێک لە سەرکوت و دەخالەت دامرکێتەوە، حەتمیە کە لە ئایندەدا سەرهەڵەداتەوە، کۆماری ئیسلامی شایستەی خەڵکی ئێران نەبووە و نای□ت.
بودجەی دارایی ساڵی ٢٠٢٦ کە پزیشکیان پێشنیاری کردبوو، تەنیا خوێی خستۆتە سەر برینەکانی خەڵکەوە، چونکە دوای سێ ساڵ لە زیادکردنی موچە لەکاتی داڕمانی دروای ئێران، داهاتی کرێکاران

بەچەند قات کەمتر لە موچەی ساڵی ٢٠٢٣ شکایەوە، لە هەمانکاتدا ترس لە بەردەوامی ناڕەزایەتییەکان، پزیشکیانی ناچارکرد جارێکی دیکە نرخی بەنزین دابەزێنێت، بەڵام هێشتا کەمتر لە سەدا ٥ی ئەو نرخانەیە کە لە وڵاتانی دراوسێدا دەبینرێن. ئێران ئێستا ساڵانە ٦ ملیار دۆلار بۆ هاوردەکردنی بەنزین خەرج دەکات، دیارە ئەو پارەیە دەتوانێت لەبری ئەوە زۆر شت بکات بۆ باشترکردنی دۆخە ترسناکەکانی کارەبا و ئاو، هەڵبەتە پێشنیارەکانی حکومەت بۆ چاکسازی لە نرخەکانی ئاڵوگۆڕدا ناتوانێت باوەڕپێکراو بن، تەنها سودی بۆ کەسانێکی دیاریکراو دەبێت لە بازاڕدا، لە هەمان کاتدا کورتکردنەوەی ئەو سندوقەیان کە بڕیار بوو قەرەبوی ئێرانیە ئاساییەکان بکاتەوە بۆ تێچووی زیاتری کاڵاکان سەرکەوتونەبو، بۆیە سەیر نییە کە شەپۆلی ناڕەزایەتییەکان، تەشنە بکات و فراوانتر بێت، ڕژێمێک نەتوانێت ئاو، کارەبا، هەوای پاک، سووتەمەنی، یان کرێی باوەڕپێکراو دابین بکات، ناتوانێت پێداگری لەسەر بانگەشەی لەهاتویی بکات.

کاتێک بژێوی ژیان دەڕوخێت، زۆرەملێ دەبێتە ئامڕازی سەرەکی مانەوەی ڕژێم، بەڵام ئێستا سەرکردەکانی کۆماری ئیسلامی ڕوبەڕوی واقیعێک دەبنەوە کە سەرکوتکردن چیتر توانای گێڕانەوەی سەقامگیری دۆخەکە و قەیرانی ئابوری نیە، ئەم کێشەیە هەر بەردەوام دەبێت تا ئەگەر ناڕەزایەتییەکانی ئێستاش کەنتڕۆڵ بکرێن، کە بە جۆرێکی زۆر مەترسیداری کوشتاری بە کۆمەڵ ناڕەزایەتییەکانیان دامرکاندتەوە.

دروشمەکانی نەو ناڕەزایەتییەکان لە هەندێک بواردا فراوانتر بون، داواکاریە سیاسیەکانیشی لەخۆگرتووە، چونکە فشارە ئابووریەکان هاوکاتن لەگەڵ هەستکردن بە بێهیوایی، ئەگەری ئەوە هەبو ئاراستەی ناڕەزایەتیەکان بەرەو کۆتایی ڕژێم بروات.

سیستەمی ئاسایشی ناوخۆی ئێران کە لەنگەر گرتووە لە فەیلەقی سپای پاسدارانی شۆڕشی ئیسلامی، یەکەکانی بەسیج، یەکەی پاسەوانی تایبەت کە بەشێکە لە فەرماندەیی پۆلیسی کۆماری ئیسلامی ئێران، هەروەها ئامادەکرنی میلیشیاکانی حەشدی شەعبی عێراق بۆ کاتی پێویست، کە ڕاستەوخۆ لەلایەن ڕژێمی ئێرانەوە سەرپەرشتی و پشتیوانی دەکرێن.

تا ئێستا درزی گەورە لەناو ئامێری سەرکوت و زۆرەملێدا دەرنەکەوتووە، کارمەندانی پلە باڵاکانی IRGC و بەسیج هیچ دوودڵیەکیان نیشان نەدا لە تەقەکردن بۆ کوشتن، دوای ئەوەی عەلی خامنەیی فەرمانی سەرکوتکردنی خێرای دەرکرد، کە مەزەندەی کوشتارێکی بە شومار دەکرێت، ئەمەش کاریگەری لەسەر خاوبونەوەی ناڕەزایەتیاکان داناوە.

بەڵام ئەوە ڕۆشنە کە توندکردنەوەی سەرکوت لەدۆخێکی ناڕەزایەتی زۆر فراواندا نیشاندەری لاوازیە، لە کاتێکدا پەرەسەندنی ناڕەزایەتیەکان کۆماری ئیسلامی وەها ڕاتەکاند، ڕژێم هەستی بە ناچاری کرد کە تاکتیکی قوربانی بەکۆمەڵ بەکاربهێنێت، کە هێشتا ژمارەی کوژراوەکان ئامارێکی ڕۆشنی نیە، کە باس لە چەندین هەزار و دەهەزار دەکرێت.

لە هەمانکاتدا خزمەتگوزاری ئینتەرنێت و مۆبایل و تەنانەت تەلەفۆنی زەمینیشی کردۆتە ئامانج، کۆماری ئیسلامی مێژوویەکی بێوێنەی کارەساتی قیزەونی کوشتاری بەکۆمەڵی دانیشتوانی ئێرانی تۆمارکرد.

ڕژێم توانیویەتی لە قەیرانەکانی پێشوودا ڕزگاری بێت، ئەم جارەش بەو دڕندەییەی پیادەی کرد، کاریگەری دانا لە کپکردنی ناڕەزایەتیەکان، بەڵام توڕەیی خەڵک لە دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی وەها قووڵتر بۆتەوە و قڵشتی دروست کردووە، کە هەر ناڕەزایەتیەکی دواتر، بەبێ گیانی تۆڵە سەندنەوەی توند لە ڕژێم تێنا پەڕێت.

هەر بەهانەیەک دەیهێننەوە بۆ ئەو دڕەندەییەی بەرامبەر دانیشتوان کردیان، بە ناوی دەخالەتی ئەمریکا و ئیسرائیل و هەوڵدان بۆ هەڵگیرسانی جەنگێک، ناتوانن شەرعیەتی ناوخۆیی بگەڕێننەوە، یان داڕمانی ئابووری پێچەوانە بکەنەوە، هەروەها ناتوانن ئێران لە پارچەپارچەبون و ئەگەری هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆ بپارێزن، دانیشتوانی ئێران لێیان خۆش نابن.

هەڵگیرسانی شەڕی ناوخۆ، ئەو سیناریۆ کارەساتبارەیە کە دۆخی سیاسی ئێران دەباتە ئاستێکی باڵاتر لە ناجێگیری و گێژاوی سیاسی، لە هەمانکاتدا بەرزبونەوەی ئاستی بەشێک لەو لایەنانەی تیا هەڵدەکەوێت، کە دەیانەوێت بە هێزی چەک و شەڕی ناوخۆ ناڕەزایەتیە جەماوەریەکان بە لاڕێدا بەرن، ئەو ئاراستەیە لەنێو خۆپێشاندەراندا بینرا، کە هەندێ لایەنی نا بەرپرس بەژیانی خەڵک، ڕیزەکانی خەڵکی ناڕازیان بە چەک بارگاوی کرد.

گومانی تیا نیە کە هەڕەشەکانی ترەمپ و هێرشی ئاسمانی ئەمریکا و هاوپەیمانان و لێدان لە بنکەی سەربازی و شوێنە پێشەسازیەکانی ئێران، تا هەڵگیرسانی شەڕ بۆ ڕوخانی کۆماری ئیسلامی، بەناوی فریاکەوتنی خەڵکی ناڕازی، جگە لە تێکدانی ئامادەیی بەرفراونی ناڕەزایەتیەکان و وەلانی خەڵکی ئێران لە دیاریکردنی چارەنوسی خۆیان، نەک هیچ ئاکامێکی ئەرێنی بە قازانجی ناڕەزایەتیەکان و ڕاپەڕین ناداتەوە، بەڵکو ئەمریکا دەیەوێت دەست□وەردان بکات بۆ بەرژەوەندی دەور و دەخالەت و نفوزی کۆنەپەرستانەی خۆی لە ناوچەکەدا، لەهەمانکاتدا هەوڵئەدات ئێران لە پەیوەند بونی بە

روسیا و چینەوە دابڕێت.
هەر پەیوەندییەکی دیپلۆماسی ئەمریکا لەم دۆخەدا لەگەڵ تاران بەستنەوەی ئێرانە بە ملکەچ بونی بە نەخشەو سیاسەتەکانی ئەمریکا لە ناوچەکەدا، لە هەمانکاتدا هەوڵدان بە بالادەستی ئیسرائیل بەسەر ناوچەکەدا، ئەو نەخشەو سیاسەتەیە، کە وەک بەشێک لە ئاراستەی ئەمریکا دەناسرێتەوە، تا قەیرانێک بۆ ئەمریکا لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا جێگیر بکرێت، بەڵام ئەوەی جێگای سەرنجە نیازی ئیسرائیل پاکتاوکردنی دەوری ئێرانە لە ناوچەکەدا تا کۆتایی هێنان بە کۆماری ئیسلامی.
گوشارەکانی ئیسرائیل بۆ سەر واشنتۆن چیتر نهێنی نین، بژاردەی ڕووخاندنی ڕژێمی ئێران بۆ ئیسرائیل تا ئێستا لەسەر مێزە، کە ئامانج لێی نەک تەنیا تێکدانی توانا ئەتۆمییەکانە، بەڵکو تێکشکاندنی تاران و ترسی خۆخلیسکاندن بۆ شەڕێکی نوێ هەیە، ناتانیاهۆ، داوای لە ترەمپ کردووە شەڕێکی لەو شێوەیە دەستپێبکات.
ئەمریکا پێی باشە سیستەمی سیاسی ئێران بگۆڕدرێت، بەڵام لە ڕێگایەکەوە کە دووربکەوێتەوە لە دەستێوەردانی ڕاستەوخۆی سەربازی، لە هەمان کاتدا دەیەوێت لایەنێک دەسەڵات لە تاران بەدەستەوە بگرێت، گوێ لەمستی خۆی بێت وبگونجێ لەگەڵ دروشمی "ئەمریکا یەکەم"ە.
بۆ نمونە هەوڵەکانی واشنتۆن بۆ تێکدانی ڕژێمی ئێران بەبێ ئەوەی تێوەگلێت لە شەڕێکی سەربازی، ترەمپ باجی لەسەدا ٢٥ی بەسەر ئەو وڵاتانەدا سەپاند کە بازرگانی لەگەڵ ئێران دەکەن، وەک ڕێگەیەک بۆ دەربازبون لە بژاردەی شەڕی سەرتاسەری.
لەلایەکی ترەوە دەوڵەتانی کەنداو هەوڵ دەدەن پشتیوانی لە دانوستانەکانی نێوان ئێران و ئەمریکا بکەن، لە ترسی ئەوەی کە ڕوخانی حکومەتی ئێران ببێتە هۆی شەڕی ناوخۆ، ئەمەش دەتوانێت ئاسایشی تەواوی ناوچەکە زیاتر بخاتە مەترسیەوە، لە ئەزمونەکانی ڕابردوودا دەرکەوتووە کە بەرژەوەندیەکانی ئەمریکا و ئیسرائیل ئاسایشی وڵاتانی ناوچەکە و دانیشوانەکەیان تەواو فەرامۆش کردووە.
لەگەڵ چڕبونەوە و خەستبونەوەی ئەو بارگرژییە لە دۆخی ئێستای ئێراندا، پێم وایە ناڕەزایەتیەکانی ئێستای شەقامی ئێران، لانیکەم لە داهاتوویەکی نزیکدا، توانای ڕووخاندنی ڕژێمیان نییە، بەجیا لە کپ بونەوەی ناڕەزایەتیەکان لە ئێستادا، لە هەمانکاتدا خۆپیشاندەران دیدێکی ڕوونیان بۆ سیستەمی دەوڵەتی دوای کۆماری ئیسلامی نیشان نەداوە، جگە لەوەش ئەو گروپە ئۆپۆزسیۆنانەی کە واشنتۆن پشتیوانیان دەکات، ئەوانەی پەیوەستن بە میراتی شا، نەک لە پشتیوانییەکی بەربڵاوی جەماوەری بەهرەمەند نین، بەڵکو تۆمەتبارن بە خیانەت.

دیاردەیەک، کە ئاماژەیە بە لاوازی ڕژێمی ئێران، هەوڵی کردنەوەی کەناڵێکی دانوستانە لەگەڵ ئەمریکا بە کەمکردنەوەی گوشارەکانی ئەمریکا و ڕێگریکردن لە هێرشی سەربازی ئەمریکا، کە ڕژێمی ئێران ترسی هەیە لێدانەکانی ببێتە هۆی ڕووخانی ڕژێمەکەی.
کۆتایی هێنانی ڕژیمی ئێران، گەر لە ڕێگەی ئەم شەپۆلی ناڕەزایەتیانەشەوە ئەنجام نەدرا و دواتر گەر کۆماری ئیسلامی بیەوێت بە هاوکاری ئەمریکا بمێنێتەوە، دەبێت لە بنەڕەتدا پێکهاتەی خۆی بگۆڕێت، کە لانی کەم دەبێت کەسایەتیە سەرەکییەکانی کۆماری ئیسلامی دورخاتەوە.
ڕووخانی ڕژێمی ئێران بە مانای گۆڕانکارییەکی بەرفراوان لە ناوچەکەدا، کە پێچەوانەی ئەو ساتەیە کە کۆماری ئیسلامی دامەزرا. ڕۆیشتنی ئێران لە کایەی نفوزی ئەمریکا لە دوای ڕوخانی شا لە ساڵی١٩٧٩دا، نەخشەی سیاسی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و ناوچەی کەنداوی عەرەبی گۆڕی، لە ئەنجامدا شەڕی درێژخایەن و جۆری نوێی ململانێی سیاسی لێکەوتەوە. ئەمەش لە ڕێگەی سیاسەتی ڕژێمی کۆماری ئیسلامییەوە هەوڵی هەژمونی بوو بەسەر ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا، بەڵام دۆخی ئێستا ئەوەی پێچەوانە کردووە کە دەبێتە سنوردارکردن و شکستی گەورە لە کۆتایی هێنان بە هەژمونی ئێران لە ناوچەکەدا، کە درندەیی و کۆنەپەرستی سیاسەتی دژی مرۆڤانەی ئەمریکاو ئیسرائیل جێگەی دەگرێتەوە، ئەو درندانەی تا ئێستا حزبەکانی کوردایەتی مایەیان لەسەر داناوە.

عوسمانی حاجی مارف

ڕەسوڵ حەمزاتۆڤ.. نووسینی حه یدەر عەبدولڕەحمان

ڕەسوڵ حەمزاتۆڤ:
داغستانه بچووکه ی خۆم
نیشانی هه موو جیهان داوه

ڕەسووڵ حەمزاتۆڤ (١٩٢٣-٢٠٠٣)، ئەو دەنگە ئەفسووناوییەی چیاکانی

داغستان و ویژدانی زیندووی ئەدەبیاتی ڕووسی، تەنها شاعیرێك نەبوو كە تەنیا وشەكان لەسەر كاغەز بنەخشێنێت.
بەڵكو ئەو خاوەنی خەیاڵێكی بەرفراوان بوو كە وایكرد بەرهەمەكانی (چ شیعر و چ پەخشان) سنوری كتێبەكان ببڕن و بچنە نێو جیهانی سینەماوە.
پەیوەندی (حەمزاتۆڤ) بە سینەماوە پەیوەندییەكی ڕووكەش نەبوو، بەڵكو پەیوەندییەك بوو لە نێوان (وشەی زیندوو) و (وێنەی جوڵاو).
سینەماكاران زوو دركیان بەوە كرد كە نووسینەكانی (حەمزاتۆڤ) پڕن لە دیمەنی سینەمایی، پڕن لە ڕەنگ، دەنگ و هەستی مرۆڤایەتی.
كاتێك باسی فەینی قوەنگەكان، یان دیمەنی ژنەكی داغستانی، یان چیا سەختەكان دەكات، خوێنەر ڕاستەوخۆ وێنەیەكی جیاواز دەبینێت، كە پڕە لە دراما، ئەمەش كارئاسانی بۆ دەرهێنەران دەكرد.
نووسینی سیناریۆ:
(حەمزاتۆڤ) تەنها سەرچاوەی ئیلهام نەبوو، بەڵكو خۆی بەشداری لە نووسینی سیناریۆی هەندێك لە فیلمەكاندا كردووە، یان بەوردی سەرپەرشتی كردوون تاوەكو ڕۆحییەتی دەقە ڕەسەنەكە ون نەبێت.
گۆرانی فیلمەكان:
زۆرێك لە شیعرەكانی (حەمزاتۆڤ) كراونەتە گۆرانی و لە فیلمە جەنگی و سۆزدارییەكانی یەكێتی سۆڤیەتدا بەكارهاتوون، كە بەناوبانگترینیان گۆرانی (قوەنگەكان) ە.

(حەمزاتۆڤ) كاریگەرییەكی گەورەی لەسەر سینەمای سۆڤیەتی و ڕووسی هەبوو، لێرەدا گرنگترین ئەو فیلمانە دەخەینە ڕوو كە لە بەرهەمەكانی ئەوەوە وەرگیراون:

١. فیلمی (كچە چیایی (Goryanka) ١٩٧٥
ئەم فیلمە لەسەر بنەمای قەسیدەی درێژی (حەمزاتۆڤ) بە هەمان ناو بەرهەم هێنراوە.
فیلمەكە باسی كچێكی گەنجی داغستانی دەكات بە ناوی (ئاسیات).
ئەم (ئاسیات) ە ڕووبەڕووی كۆمەڵە دابونەریتی كۆن دەبێتەوە و بە توندی ڕەتیان دەكاتەوە، دەیانەوێ ناچاری بكەن شوو بە پیاوێك بكات كە خۆشی ناوێت و لە منداڵییەوە بۆی دیاری كراوە (نەریتی بەشوو دانی بێشكە).
(ئاسیات) ئازایانە گوندەكەی بەجێ دەهێڵێت و دەچێتە شار بۆ خوێندن، ئەمەش ململانێیەكی گەورە لە نێوان دابونەریتی كۆن و ژیانی مۆدێرن دروست دەكات.
یەكێكە لە گرنگترین ئەو فیلمانەی باسی مافی ژنان دەكات

لەکۆمەڵگایەکی وەك داغستان.

فیلمی (ئەفسانەیەك بۆ خۆشەویستەكەم) — ١٩٨٧
ئەم فیلمە زیاتر لەسەر بنەمای ئەفسانە و شیعرە مێژووییەكانی (حەمزاتەڤ) دروستكراوە و باس لە ئازایەتی پاڵەوانانی داغستان دەكات بەرامبەر داگیركەران و ستەمكاران.
بەڵگەفیلمی درامی (داغستانی من)
ئەم فیلمەكی نوێیە و شێوازەكی دۆكیۆدراما (بەڵگە فیلمی درامی)ی هەیە.
فیلمەكە گەشتەكە بەناو ژیان و بیرەوەرییەكانی ڕەسووڵ حەمزاتەڤدا، تێیدا تێكەڵەیەك لە ژیانی منداڵی، فەلسەفەی ئەو بۆ نیشتمان و جوانییە سروشتییەكانی داغستان دەبینرێت.
دەقەكانی كتێبی (داغستانی من) وەك مۆنۆلۆژ لە سەرتاپای فیلمەكەدا دەبیسترێن.
گۆرانی و فیلمی (قوڵنگەكان)
(قوڵنگەكان) باس لەوە دەكات سەربازە كوژراوەكان نەچوونەتە ژێر خاك، بەڵكو بوونەتە قوڵنگی سپی و دەفڕن
ئەم تێكستە بووە هەوێنی چەندین فیلمی جەنگی ـ كاتێك لەلایەن (مارك بێرنس)ـەوە كرایە گۆرانی، بووە بەشێك لە ناسنامەی سینەمای جەنگی لە ڕووسیا و لە چەندین فیلمدا وەك مۆسیقای دەق بەكارهاتووە بۆ بەرجەستە كردنی ئازاری جەنگ.
دەرهێنەرە دیارەكان.
حەمزاتەڤ لەگەڵ چەندین دەرهێنەری بەتوانای سۆڤیەتی كاری كردووە، كە توانیویانە ڕۆحی نووسینەكانی بگوازنەوە بۆ سەر شاشە، لەوانە:
١. ئیرینا پۆپلاڤسكایا
ئەم خانمە دەرهێنەرە ڕۆڵێكی سەرەكی هەبوو لە ناساندنی بەرهەمەكانی حەمزاتەڤ بە سینەما. هەر ئەو بوو كە فیلمی (كچی چیایی)ی دەرهێنا.
پۆپلاڤسكایا زۆر بەوردی كاری لەسەر وردەكارییەكانی ژیانی داغستان كردبوو، بەجۆرێك حەمزاتەڤ خۆی زۆر سەرسام بوو بە فیلمەكە.

2. موراد ئیبراهیمبەكۆڤ:
یەكێكە لەو دەرهێنەرانەی كە سیناریۆی بۆ بەرهەمەكانی (حەمزاتەڤ) نووسیوە و كاری دەرهێنانی بۆ كردووە، بەتایبەت لە فیلمە نوێیەكاندا كە هەوڵیان داوە لایەنە فەلسەفییەكەی حەمزاتەڤ دەربخەن.
3. تەنگیز ئەبولادزە

دەرهێنەری گەورەی جەرجیا ئەگەرچی ڕاستەوخۆ هەموو کارەکانی هی حەمزاتەڤ نین، بەڵام شێوازی ڕیالیزمی سیحری لە فیلمەکانیدا زۆر نزیك بووە لەو کەشەی حەمزاتەڤ لە کتێبی (داغستانی من) دا دروستی کردووە.

بە گشتی ئەو فیلمانەی لە بەرهەمەکانی حەمزاتەڤەوە دروست کراون، چەند تایبەتمەندییەکیان هەیە:

دوورن لە دروشمی بریقەدار، نیشاندانی ژیانی خەڵکی سادە، شوانەکان، ژنانی چیا

لە پشت هەر چیرۆکێك پەندو عیبرەتێك هەیە، پەیوەندی بە سروشتی چیاکان، هەڵۆکان، ئەسپەکان و ڕووبارەکان بەشێکن لە کارەکتەرەکانی فیلمەکان

پەیوەندی ڕەسووڵ حەمزاتەڤ و سینەما، پەیوەست بوو، بەجیهانیکردنی کولتووری داغستان.

سینەما بووە هۆی ئەوەی ئەو داغستانە بچووکەی حەمزاتەڤ هەمیشە باسی دەکرد، ببێتە جیهانێکی گەورە و هەموو مرۆڤایەتی بیبینێت.

ئەو سەلماندی کە دەکرێت شیعر تەنها وشە نەبێت، بەڵکو ببێتە ڕووناکی و وێنە لەسەر پەردەی سینەماکاندا.

غەیب.. هۆنراوەی: ئامانج شێروانی

بەبیرم دێ،
کە منداڵ بووم
دایکم دەیگوت
هەر خودا بە خۆی دەزانێ
سبەی، دووەی
چی ڕوودەدا

بەبیرم دێ،
کە زارۆ بووم
مەلای مزگەفتی گەڕەکە

دەیقیژاند و
پێی دەگوتین
هەر ئەو بەخۆی
کەسی تر نا
دەزانێتن کۆرپەلەی نێو
سکی دایکێ
چلۆن دەبێ
چاوا دەکا سەر و سەودا

لە فێرگەشا
مامۆستاکەم
پێی دەگوتم
جگە لە خۆی
کەسێکی تر پەی پێنابا
جارێکی تر
باران لەکێندەر دادەکا

ئێستاش گەورەم،
باش دەزانم،
نە دایکم ڕاستی دەکرد و
نە مەلاکەی گەڕەکی مە و
نە مامۆستا

ئێمە کوردین،
چاک دەزانین
نەک هەر سبەی
ساڵێکی تر
چی ڕوو دەدا

عارەبێکی پێپەتییە
تورکێکی ئالی عوسمانە
فارسێکی پەهلەوییە
یا داعشێکی جۆلانە

ئەمڕۆ و سبەی
ساڵێک دووان
یەک لەدوای یەک
دێنە سەرمان □

ئەمیان لالش وێران دەکا
ئەویان سەرمان دەپەڕێنێ
ئەمیان کەزییەک قوت دەکا
ئەویان منداڵ لە گۆڕ دەنێ

هەر چی کوردە
ورد و درشت
دەزانێتن هەموو ڕۆژێ
لە ئاسمانی وەلاتێ مە
«لەجێی باران
خوێن دەبارێ»

نەک هەر زانا،
منداڵی کوردیش دەزانێ،
سکی هەموو دایکێکی کورد،
منداڵێکی بەشخوراو و
تامەزرۆی ئازادی
دێنێ